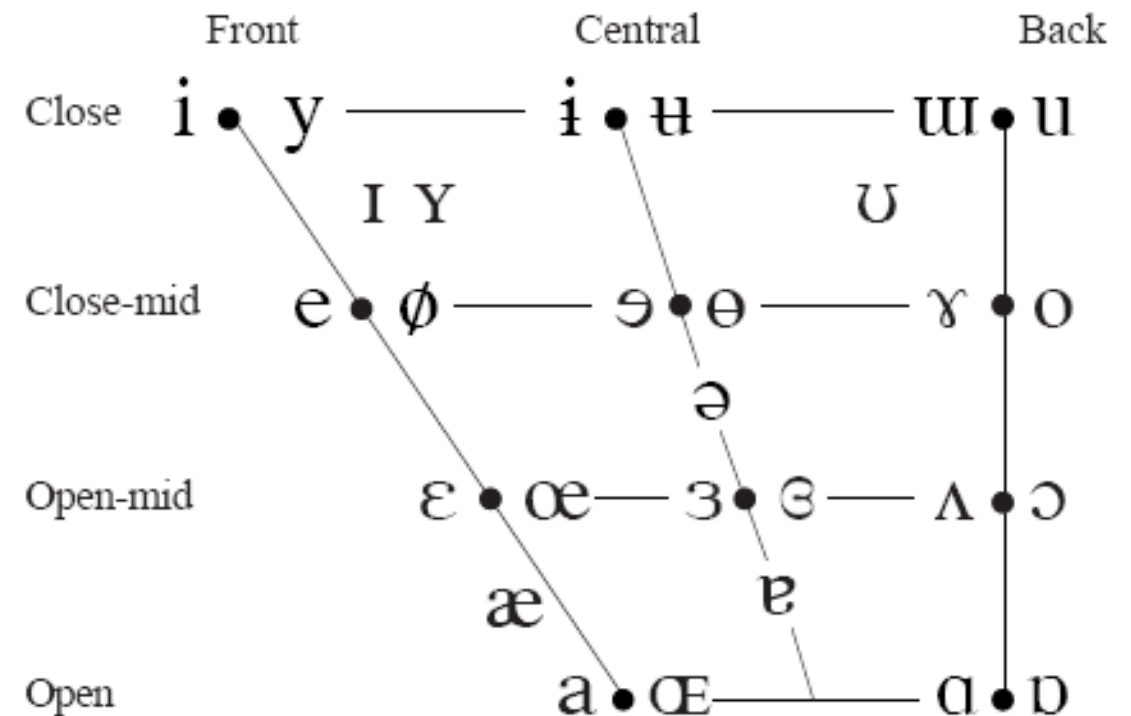

KRITÉRIA PRO KLASIFIKACE VOKÁLŮ V JAZYCÍCH SVĚTA

1) Svislá poloha jazyka

2) Vodorovná poloha jazyka

VOWELS

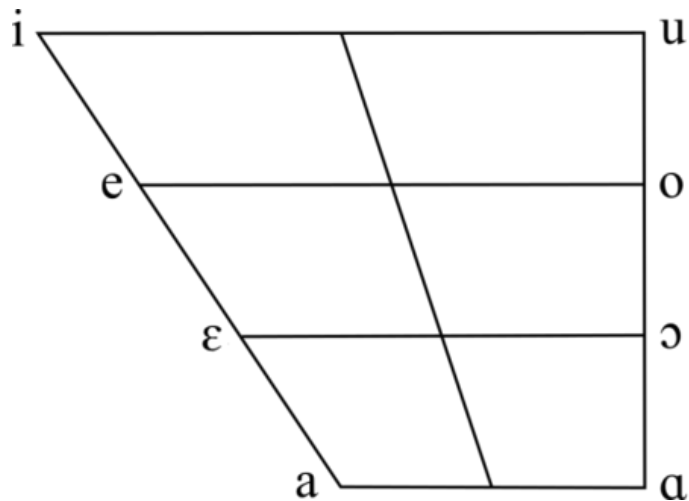

Where symbols appear in pairs, the one to the right represents a rounded vowel.

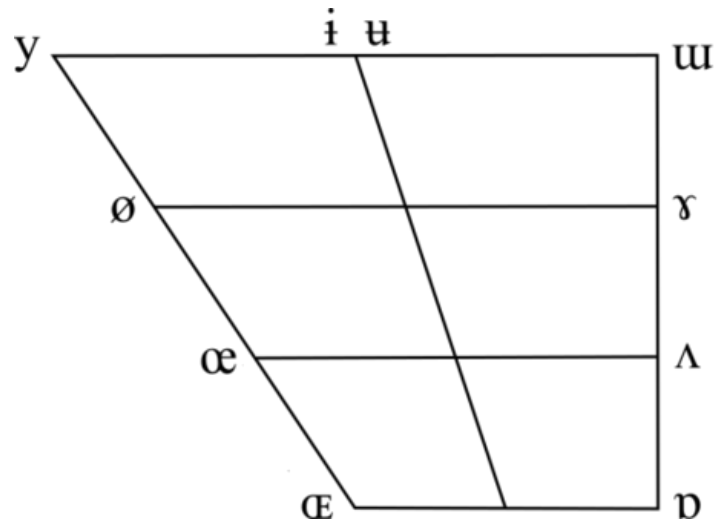
Kardinální vokály (Daniel Jones, 1881–1967)

- <https://www.czechency.org/slovník/KARDIN%C3%81LN%C3%8D%20VOK%C3%81LY>
- <https://www.youtube.com/watch?v=6UIAe4p2I74>
- <https://www.youtube.com/watch?v=EnpNuxwR1uU>

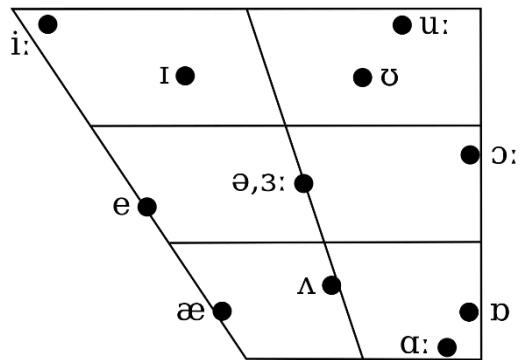
primární

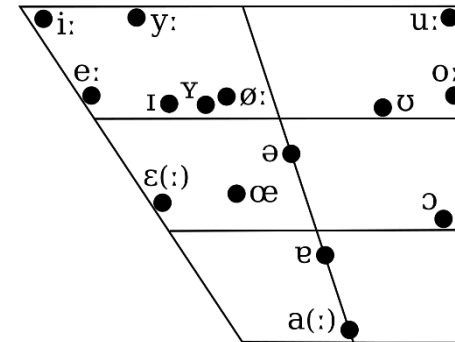
sekundární

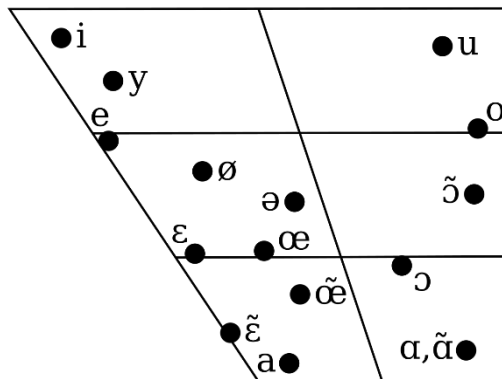
britská angličtina

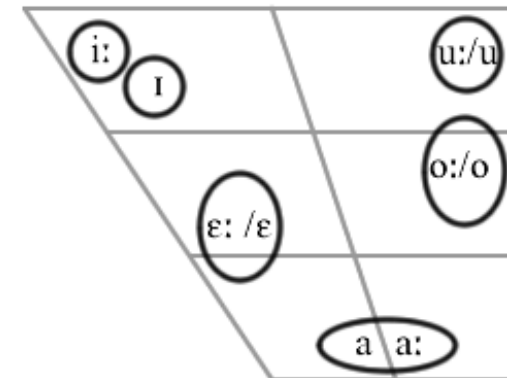
němčina

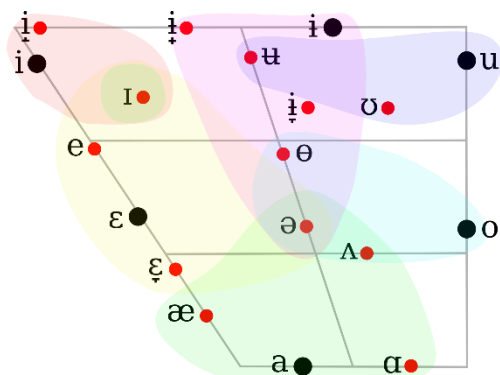
francouzština

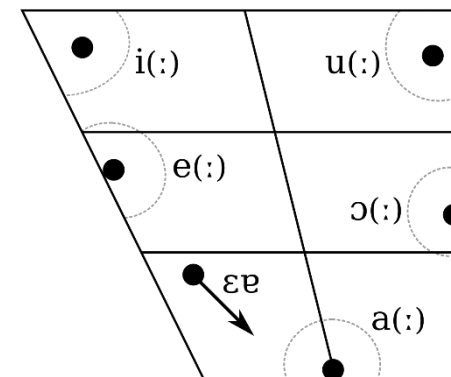
čeština

ruština

slovenština

3) **Retní protruze** (posun rtů dopředu, zaokrouhlenost)

4) **Retní komprese** (roztažení rtů do stran)

švédština

[i] bez protruze a komprese

rita ['ri:ta] „kreslit“

[y] s protruzí (zaokrouhleností)

ryta ['ry:ta] „křičet“

[ɣ] s kompresí (roztažením)

ruta ['rɥ:ta] „čtyřúhelník“

https://en.wikipedia.org/wiki/Swedish_phonology

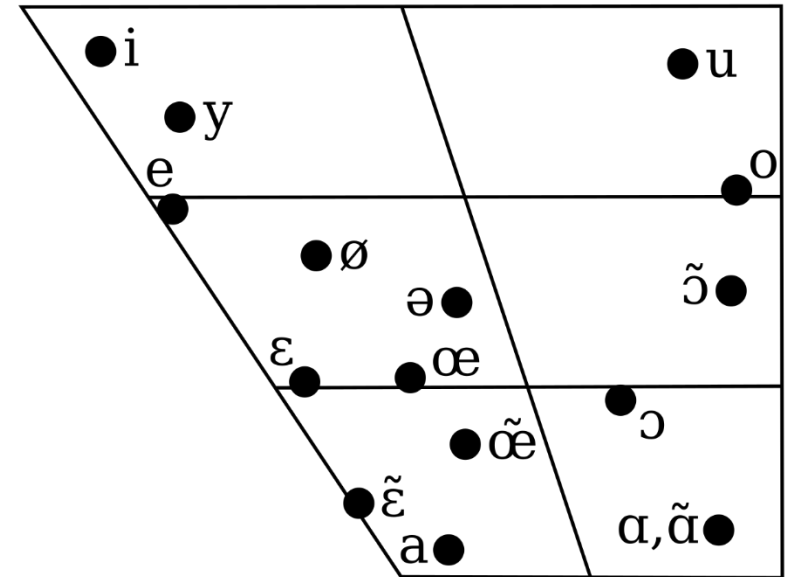
5) Nazalizace

a) *doprovodná × distinktivní nazalizace*

- vokály a konsonanty často nazalizované v sousedství nazál
- fr. *vin blanc* [vẽ blã] < *[vẽn blãn] (srov. lat. *vinum, blancum*)

b) *nazální × nazalizované konsonanty*

- nazální bývají okluzivy a vokály
- ostatní konsonanty mohou být nazalizované, především aproximanty, ale obvykle pouze jako alofonické varianty

c) *míra nazalizace jako distinktivní rys?*

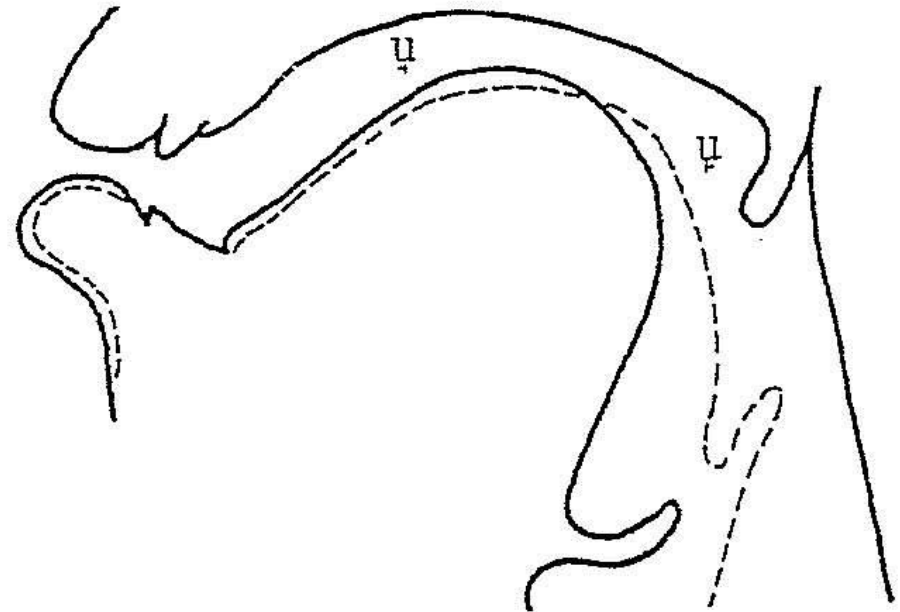
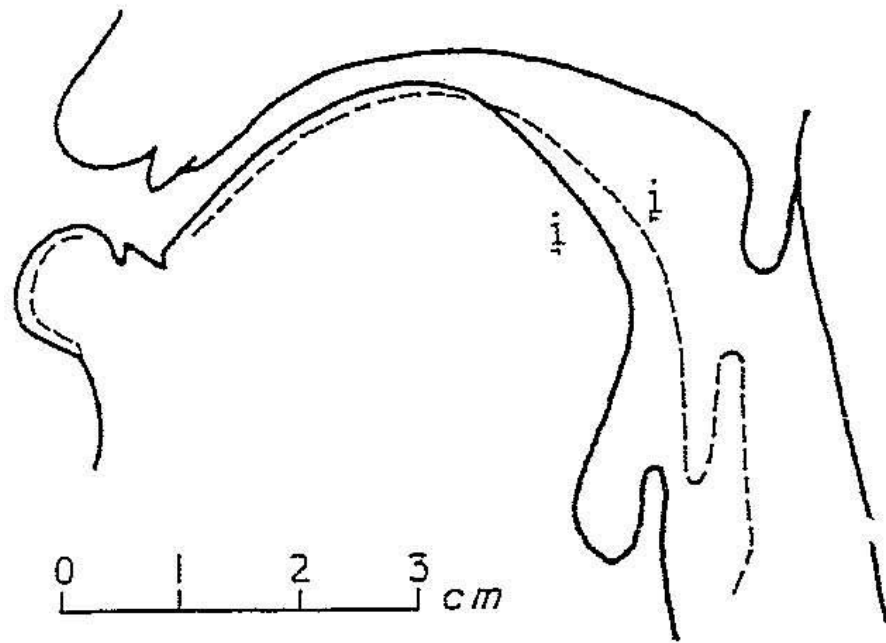
- obvykle: orální × nazální
- možná tři stupně v palantlaské činantečtině (Palantla Chinantec, Mexiko):
 - orální [e] × lehce nazalizované [ẽ] (nebo oro-nazální diftong?) × silně nazalizované [ẽ̃]

d) *oro-nazální diftongy*

- některé jazyky spíše než nazalizované vokály mají oro-nazální diftongy:
 - polské *sq* [sɔ̃w̃], portugalské *são* [sẽw̃] × francouzské *sont* [sɔ̃]

https://en.wikipedia.org/wiki/Polish_phonology#Nasal

6) Posun kořene jazyka (= ART, tj. *advanced tongue root*)

akánština (Ghana)

+ATR [s_i] „umývat“

[b_u] „lámat“

-ATR [s_i] „říct“

[b_u] „opít se“

<http://www.phonetics.ucla.edu/appendix/languages/akan/akan.html>

7) Rotacizace

- užití špičky jazyka při artikulaci vokálů
- špička je prohnuta nahoru podobně jako u retroflexních konsonantů

americká angličtina [ɜ] / [ɜː]: [bɜd] *bird*

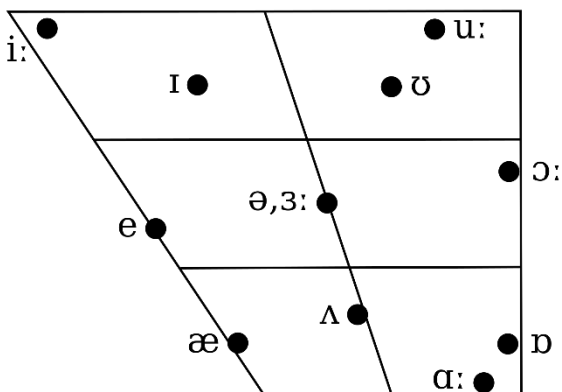
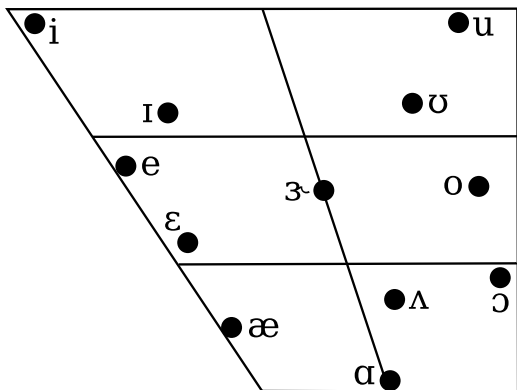
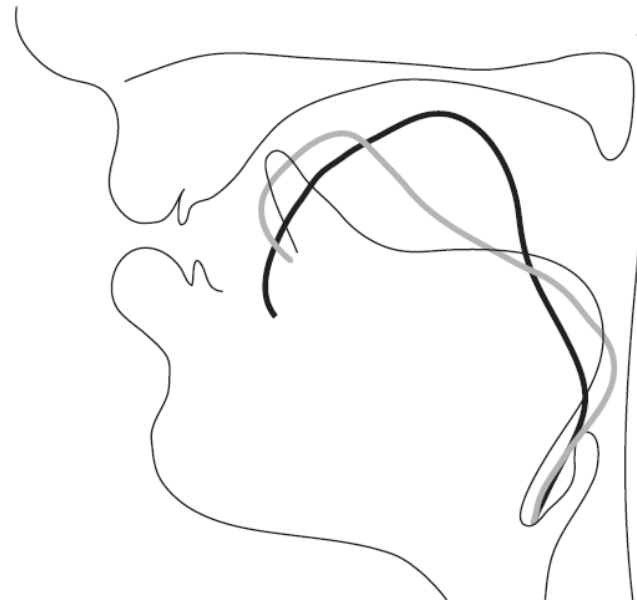

Figure 9.11 Possible tongue positions for the vowel [ɜ] in American English. The tongue-tip-up post-alveolar approximant (thin black line) is the most common, followed by the bunched tongue (solid black line). The gray line indicates possible intermediate positions.

8) Frikativnost

- vyšší stupeň zavřenosti vokálů, která vede k přítomnosti šumu
- je možné chápat i jako slabičné frikativy

jazyk mambila (Nigerie, Kamerun)

[zi]

[vɯ]

<http://www.mambila.info/Connell/ACAL28/ACAL28paper.html>

9) Činnost hlasivek

- využívají se stejné typy fonace jako u konsonantů

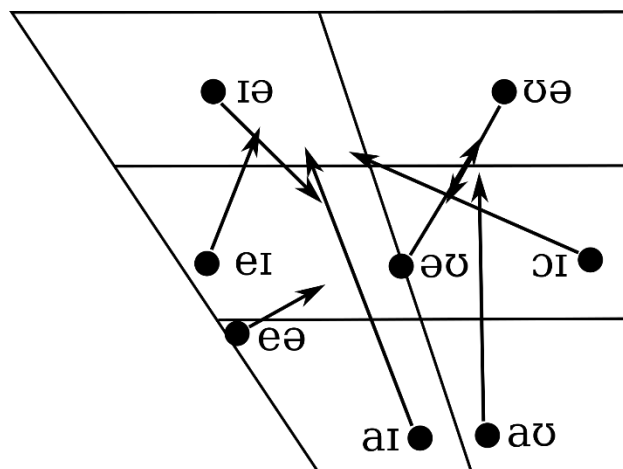
10) Délka/kvantita

- kvantita může být doprovodný prvek vokalické výšky
- vyšší vokály obvykle delší než nižší
- vokály často delší přes neznělými/napjatými konsonanty
- fonologicky se obvykle rozlišují dva stupně, mohou být i tři (estonština)

11) Dvojhláskovost/trojhláskovost

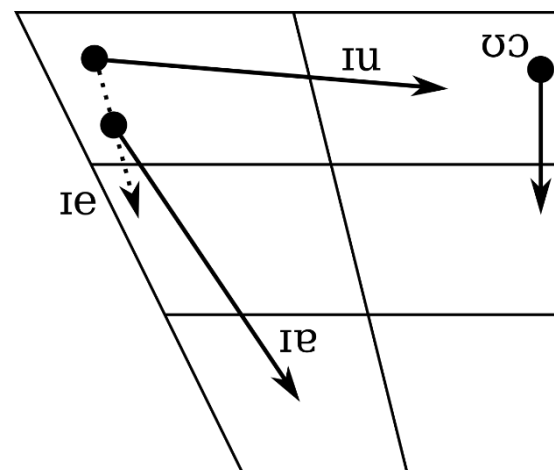
- dvojhlásky = komplexní vokály nebo spojení slabičného a neslabičného vokálu, popř. vokálu a aproximanty

britská angličtina (klesavé)

[iə] – [iə̯] – [iə̯] – [iə̯]

slovenština (stoupavé)

[iɛ] – [i̯ɛ] – [i̯ɛ] – [i̯ɛ] – [je]

- některé dlouhé vokály jsou spíše diftongy (transkripce může klamat)

angličtina: *beat* [bi:t] → spíše [bijt]

cool [k^hu:l] → spíše [k^huwl]

tradiční
transkripce

I	U	Iə	ʊə	i:	u:		
e	ʌ	ə	eə	ɔ:	eɪ	ɔɪ	əʊ
æ	ɒ	ɜ:	ɑ:	aɪ	aʊ		

revidovaná
transkripce

I	θ	I:	ə:	ɪj	ɥw		
ɛ	ʌ	ə	ɜ:	o:	ɛj	oj	əw
a	ɔ	ə:	ɑ:	ɑj	aw		

<https://www.youtube.com/watch?v=gtnlGH055TA&t=3s>

Triftongy?

[aʊ̯ə] *hour* [aʊ̯.ə] *shower*

[aɪ̯ə] *fire* [aɪ̯.ə] *higher*

Semivokály

<https://www.phil.muni.cz/jazyk/files/fonetika/semivokaly.pdf>